

Taklidi: ndjekja e një shkolle ligjore islame

Description

[Abdur-Rahman Ibn Yusuf](#)

Fragment i shkëputur nga libri i autorit [Abdur-Rahman Ibn Yusuf](#), "Fiqh Al-Imam: Key Proofs in Hanafi Fiqh" White Thread Press 2004, f. 3-21.

Qëllimi kryesor i këtij libri është të sigurojë një diskutim të hollësishëm mbi ato aspekte të namazit, të cilat janë subjekt i dallimeve në mendim në katër shkollat e ligjit islam (medhhebet), duke i kushtuar një vëmendje të veçantë mendimit të hanefijve. Sidoqoftë, meqenëse edhe vetë koncepti i taklidit apo i ndjekjes së një shkolle ligjore islame është i panjohur për shumë myslimanë, atëherë është e nevojshme që së pari ta shtjellojmë këtë koncept.

Në këtë aspekt, taklidi do të diskutohet në tre temat e mëposhtme: (1) Çfarë është taklidi; (2) Taklidi: ndjekja e një imami në çështjet e sheriatit; (3) Të ndjekësh një imam në çdo çështje juridike. Ky shqyrtim do të mënjanojë në mënyrë të suksesshme çdo çoroditje në lidhje me dukurinë e taklidit dhe do të qetësojë të gjithë ata të cilët kërkojnë qartësim në lidhje me këtë çështje.

Çfarë është taklidi?

Përkufizimi i taklidit

Kuptimi i literal: "Taklid është një emër foljor, që rrjedh nga rrënja arabe k-l-d e cila do të thotë të vendosësh, të mbërthesh ose të stolisësh me një gjerdan".

Kuptimi terminologjik: "Pranimi i pohimeve të dikujt tjetër pa kërkuar (prej tij) prova apo argument, duke qenë i bindur se pohimi është bërë në përputhje me faktet dhe provat".

Taklidi në përgjithësi

Aftësia e taklidit është qenësisht ekzistuese brenda nesh. Nëse ne nuk do t'u kishim bërë taklid prindërve dhe mësuesve tanë, atëherë sot ne do të ishim privuar madje edhe nga nevojat më bazike dhe fillestare të njerëzimit. Njeriu është i pajisur për nga natyra me aftësinë për të imituar dhe ndjekur të tjerët. Nëse kjo nuk do të ishte kështu, atëherë ne do ta kishim pasur të pamundur të mësonim gjuhën amtare. Nëse ne do të kishim refuzuar të prananim, pa pyetur për provat, çdo urdhërim, shenjë dhe thirrje të mësuesve tanë, atëherë do të kishim qenë injorantë madje edhe për alfabetin e gjuhës që flasim, të mos përmendim pastaj studimin dhe shkrimin e librave. Krejt jeta jonë, çdo aspekt i saj: ngrënia, pirja, veshja, ecja, paga etj, është e lidhur me konceptin e taklidit. Zhvillimi ynë intelektual dhe kulturor është rezultat i taklidit që u kemi bërë prindërve dhe mësuesve tanë, si edhe të tjerëve përveç tyre.

Nëse terminologjia teknike e çdo dege të dijes nuk do të ishte përvetësuar mbi bazën e taklidit (d.m.th. pa vënë në dyshim autoritetin e asaj terminologjie), atëherë nuk do të kishim mundësinë të arrinim zotërimin e asaj dijeje. Nëse kuptimi i fjalëve dhe përdorimi idiomatik i tyre nuk do të ishte përfutur përmes taklidit të gjuhësisë dhe normave të ligjërimit gjuhësor, atëherë ne nuk do të kishim mundur dot të mësonim asnjë gjuhë.

Ndonjëherë njeriu mëson efektet e këqija të helmit apo efektet shëruese të ilaçeve përmes taklidit. Në luftë, nëse një ushtri nuk pranon çdo urdhër të komandantit, pa e diskutuar atë, atëherë fitorja nuk mund të arrihet. Nëse instancat e ndryshme qeveritare nuk i binden ligjit të dekretuar nga organet ligjvënëse, atëherë ligji dhe rendi në vend nuk mund të mund të ruhen. Përmbledhtazi, përparimi dhe përsosmëria e jetës sonë fizike, shpirtërore, intelektuale, akademike, morale dhe sociale është thellësisht e rrënjësuar në taklid, d.m.th. në pranimin dhe bindjen ndaj autoriteteve përgjegjëse.

Domosdoshmëria e Taklidit

Në jurisprudencën islame ekzistojnë dy lloj obligimesh: *vuxhub bi dhat* dhe *vuxhub bil-gajr*.

Vuxhub bi dhat do të thotë "e detyrueshme në vetvete"- me fjalë të tjera, veprime të urdhëruara apo të ndaluar nga ligji islam për shkak të diçkaje të brendshme në natyrën e tyre, siç është p.sh. urdhërimi për t'u falur dhe ndalimi nga praktikimi i idhujtarisë.

Vuxhub bil-gajr do të thotë "e detyrueshme në sajë të një faktori të jashtëm"- me fjalë të tjera, veprime të cilat nuk janë të detyrueshme apo të ndaluara në vetvete, por që përbëjnë bazën për veprime të

tjera të cilat janë veçanërisht të urdhëruara apo të ndaluara në Kuran dhe Hadith. Më mirë le të themi se këto veprime marrin natyrën obliguese të veprimeve të tjera, për të cilat këto janë baza.

Një shembull i tillë është shkrimi i Kuranit të Shenjtë dhe i haditheve. Raportohet nga Abdullah Ibn Umeri (r.a.), se i Dërguari i Allahut (a.s.) ka thënë: “Ne jemi një komb që as nuk shkruajmë e as nuk llogarisim.” (Sahihul Buhari dhe Muslim). Ky hadith, përmes nënkuptimit (meqenëse ai është thënë në lidhje me shikimin e hënës) mohon shkrimin e Kuranit dhe të Hadithit. Megjithëkëtë, u pa e domosdoshme që të regjistrohej Kurani dhe hadithet me shkrim, në mënyrë që të ruhej vërtetësia e tyre dhe të zgjerohet disponueshmëria e tyre. Ky veprim nuk bie në kundërshtim me hadithin e lartpërmendur, pasi askush nuk e ka vënë në dyshim domosdoshmërinë e shkrimit të Kuranit dhe Hadithit dhe askush nuk ka kërkuar prova për një gjë të tillë.

Ruajtja e Kuranit dhe Hadithit është një veprim kategorikisht i urdhëruar (*vuxhub bi dhat*) dhe i kërkuar në Sheriat. Eksperienca na mëson se një ruajtje e tillë është normalisht e pamundur pa ruajtur Kuranin dhe Hadithin me shkrim. Për këtë arsye shkrimi i Kuranit dhe Hadithit është konsideruar obligim (*vaxhib*). Në lidhje me regjistrimin e Kuranit dhe Hadithit me shkrim ekziston edhe konsensusi i umetit mysliman, një konsensus i cili përgjatë shekujve është raportuar me zinxhir të pashkëputur transmetimesh. Nevoja për shkrimin e këtyre dy burimeve është klasifikuar si *vuxhub bil-gajr*. Në të njëjtën mënyrë, taklidi ose “ndjekja e dikujt në çështjet e ligjit islam” është deklaruar si thelbësore ose *vaxhib*, i klasifikuar si *vuxhub bil-gajr*. Në bazë të arsyeve që dhamë më lart, ne gjejmë prova të bollshme për domosdoshmërinë e taklidit.

Taklidi është veçanërisht i rëndësishëm në këtë kohë, kur shumica e myslimanëve janë të paditur për shkencat bazë islame. Kështu që, pa taklid, ndjekja e një urdhërese të qartë dhe kategorike të sheriatit do të ishte virtualisht e pamundur. Taklidi është njëkohësisht thelbësor dhe i detyruar për të gjithë ata të cilët madje nuk kanë përvetësuar as bazat e Sheriatit dhe të metodave të nxjerrjes të rregullave (ixhtihad) nga teksti i shenjtë.

Provat e ofruara nga hadithet

Esued ibn Jazidi raporton:

“Muadhi erdhi tek ne në Jemen si mësues. Ne e pyetëm atë rreth atij personi i cili kishte vdekur duke lënë [si trashëgimtarë] një vajzë dhe motrën e tij. Ai vendosi që gjysma e pasurisë t' i jepej vajzës dhe gjysma motrës së tij. (Sahihul Buhari 2:297).

Kjo ngjarje ndodhi gjatë jetës së Profetit (a.s.). Nga ky hadith mund të nxjerrim një sërë përfundimesh:

Taklidi praktikohet gjatë jetës së Profetit (a.s.). Pyetësi nuk kërkoi argumente apo bazën nga ku ishte nxjerrë vendimi. Ai e pranoi atë, duke u bazuar tek integriteti, devotshmëria dhe drejtësia e Muadhit (r.a.). Ky është një shembull i qartë i taklidit të praktikuar.

Profeti (a.s.) nuk i kritikoi njerëzit e kohës së tij, që kishin ndjekur Muadhin (r.a.) dhe as nuk pati ndonjë kundërshti ndaj kësaj çështjeje.

Ky hadith është provë për vlefshmërinë e *taklid shekhsi-t* ose ndryshe “ndekja e një personi në çështjet e sheriatit islam”. I Dërguari i Allahut (a.s.) e kishte emëruar Muadhin (r.a.), që të siguronte udhëzimin fetar të njerëzve të Jemenit. Është e qartë se i Dërguari i Allahut (a.s.) u siguroi jemenasve të drejtën dhe lejen për t’iu referuar Muadhit (r.a.) në çështjet e fesë. Në këtë mënyrë lejueshmëria dhe vlefshmëria e taklidit është e qartë, veçanërisht për shkak të mbizotërimit të saj në kohën madhështore të Profetit (a.s.).

Të ligat që sjell hedhja poshtë e taklidit

Është i mirënjohur fakti që shumë njerëz, për të mos thënë shumica e tyre në këtë kohë, nuk e modelojnë jetën e tyre sipas modelit të Profetit të Allahut (a.s.). Si rrjedhojë ata udhëhiqen nga egoizmi, qëllimet e liga, epshi, mungesa e sinqeritetit, dinakëria, grindjet, anarkia dhe kundërshtimi ndaj konsensusit të dijetarëve të mirëudhëzuar. Ky fakt dërgon në mënyrë të pashmangshme në nënshtrimin e fesë ndaj dëshirave njerëzore. Hadithet për fitnen (grindjet, sprovat dhe fatkeqësitë) na kanë paralajmëruar për shtimin e këtyre cilësive të liga tek njeriu dhe dijetarët e fesë kanë qenë të ndërgjegjshëm për këtë dukuri.

Mungesa e *taklid shekhsi-t* mund të shkaktojë shumë dëme dhe prishje në fe. Një prej të këqijave shkatërruese që do të ngrejë krye në mungesë të *taklid shekhsi-t* është shfaqja e muxhtehidëve të vetëshpallur. Shumë njerëz do ta konsiderojnë veten si të aftë për të deduktuar rregulla fetare dhe do të hyjnë në procesin e arsytimit analogjik sheriatik (*kijas*). Ata do ta konsiderojnë veten të barabartë apo më të mëdhenj në gradë sesa muxhtehidët e shquar të epokave të hershme të Islamit.

Për shembull, muxhtehidët e mëparshëm kanë pohuar në mënyrë të besueshme se shumë ligje bazohen në çështje specifike [mu’alal] dhe në shkaqe të paspecifikuara. Duke cituar këtë, disa modernistë mund të pohojnë se edhe urdhërimi për të marrë abdes për falje është i bazuar në një çështje specifike. Sipas tyre, ky urdhërim mund të ketë qenë specifik për arabët e asaj kohe, puna e të cilëve, kujdesja për kafshët, i vinte ata në kontakt të përhershëm me papastërtitë të cilat e bënin të domosdoshëm pastrimin ritual në formën e abdesit. Në bazë të kësaj që sapo thamë, ata mund të pohojnë që, duke qenë se njerëzit e ditëve tona jetojnë në kushte të një higjene më të madhe, atëherë abdesi nuk është më i domosdoshëm për t’u falur.

[Pjesa në vijim është marrë nga kapitulli hyrës i librit të Shejh Masihullah Xhalalabadi me titull “Taklidi dhe Ixhtihadi”]

Taklidi: Ndjekja e një imami në çështjet e Sheriatit

Pyetje: “Disa njerëz pohojnë se taklidi, ndjekja e shkollës juridike të një imami, është e paligjshme në Sheriat. Ata këmbëngulin se është mirë që një mysliman i vërtetë të ndjekë vetëm Kuranin dhe Sunetin. Gjithashtu ata pohojnë se të ndjekësh një imam në çështjet e Sheriatit është e barabartë me shirkun [politeizmin]. Ata pohojnë gjithashtu se shkollat hanefite, malikite, shafiite dhe hanbelite janë formuar rreth dyqind vjet pas vdekjes së Profetit (a.s.), kështu që ato janë sajesa të urryera [bidat]. Disa të tjerë theksojnë faktin se një mysliman duhet të kërkojë udhëzim drejtpërdrejt nga Kurani dhe Suneti dhe asnjë ndërhyrje e ndonjë imami nuk është e nevojshme, për të praktikuar [siç duhet] Sheriatin. Ju lutem, shpjegoni se sa i saktë është ky këndvështrim.

Përgjigjja e myftiut Taki Uthmani

Ky këndvështrim është i bazuar në disa keqkuptime që lindin nga trajtimi i panevojshëm i çështjeve të ndërlikuara që përfshihen në të. Sqarimi i plotë i këtij këndvështrimi të gabuar do të kërkonte një artikull të detajuar. Gjithsesi, unë do të përpiqem të shpjegoj sa më përmbledhtazi pikat bazë të çështjes në fjalë.

Është e vërtetë se bindja, në kuptimin e plotë e të vërtetë, i përket vetëm Allahut (xh.sh). Ne nuk i bindemi askujt tjetër përveç Tij. Kjo është kërkesa logjike e doktrinës së teuhidit [besimit në njëshmërinë e Allahut (xh.sh)]. Bindja ndaj të Dërguarit të Allahut (xh.sh) na është bërë obligim vetëm për faktin se ai është i dërguari i cili na ka përçuar urdhërimet hyjnore, përndryshe ai nuk zotëron asnjë status hyjnor, që do ta bënte meritore për bindjen tonë. Duke iu bindur dhe duke vepruar në përputhje me mësimet e të Dërguarit (a.s.), ne përftojmë kënaqësinë e Allahut (xh.sh).

Sidoqoftë, thelbi i çështjes qëndron në faktin se interpretimi i Kuranit dhe Sunetit nuk është i thjeshtë. Ai kërkon një studim intensiv dhe të gjerë të burimeve të shenjta të Sheriatit, i cili nuk mund të ndërmerret nga një person i pakualifikuar në këtë fushë. Nëse çdo mysliman do të obligohej që të konsultonte personalisht Kuranin dhe Sunetin për çdo çështje apo problem që do t'i shfaqej, kjo do ta ngarkonte atë me përgjegjësi e cila do të ishte pothuajse e pamundur për t'u përmbushur. Kjo ndodh për arsye se nxjerrja e rregullave të Sheriatit nga Kurani dhe Suneti kërkojnë një njohje tërësore të gjuhës arabe dhe të gjitha shkencave që lidhen me të – një cilësi kjo që nuk mund të zotërohet nga çdo person. Zgjidhja e vetme është që disa njerëz ta pajisin veten me dijen e kërkuar nga Sheriati, ndërsa të tjerët duhet t'i pyesin ata për rregullat e jetës së tyre të përditshme. Kjo është saktësisht ajo që Allahu (xh.sh.) ka urdhëruar për myslimanët në ajetin e mëposhtëm:

“...prej çdo bashkësie, një grup të mbetet prapa, që të thellohet në mësimin e fesë dhe kështu të këshillojë popullin e vet, pasi të kthehet nga lufta, që t’i frikësohet Allahut”. (Kuran 9:122)

Ky ajet i shenjtë i Kuranit përcakton qartësisht se një grup myslimanësh duhet t’ia dedikojnë vetveten përfundimisht të dijes së Sheriatit dhe të tjerët duhet të konsultohen me ta për gjykimet që kërkojnë. Nëse një person pyet një dijetar të besueshëm [alim] rreth një rregulli juridik [shariatik] për një çështje të caktuar dhe vepron sipas këshillës së tij, a mundet një person i arsyeshëm ta akuzojë atë për idhujtari [shirk], duke u argumentuar se ai në këtë rast ka ndjekur këshillën njerëzore në vend të Kuranit dhe Sunetit? Padyshim që jo.

Arsyeja është e vetëkuptueshme, sepse ai nuk ka braktisur bindjen ndaj Allahut (xh.sh.) dhe të Dërguarit (a.s.). Përkundrazi, duke vepruar kështu, ai ka kërkuar mënyrën për t’iu bindur atyre. Duke mos qenë i ditur në urdhërimet e Sheriatit, ai konsultoi një dijetar, në mënyrë që të njihte se çfarë kërkon Allahu (xh.sh) prej tij. Ai nuk e ka marrë dijetarin si subjektin e bindjes së tij, por përkundrazi, ai e ka konsideruar atë si një interpretues të urdhërimeve hyjnore. Askush nuk mund ta akuzojë atë për praktikim të idhujtarisë [shirk].

Ky është thelbi i taklidit: një person i cili nuk është i aftë të kuptojë Kuranin dhe Sunetin, konsultohet me një jurist mysliman, shpesh i quajtur edhe imam, dhe vepron në përputhje me interpretimin e dhënë prej tij në lidhje me Sheriatin. Personi në fjalë nuk e ka konsideruar asnjëherë imamin si të denjë për t’iu bindur [ashtu siç i bindemi Allahut], por kërkon udhëzimin e tij, në mënyrë që të kuptojë kërkesat e Sheriatit, meqenëse ai nuk ka akses të drejtpërdrejtë në Kuran dhe Sunet apo nuk zotëron dijen e duhur për të nxjerrë rregullat e Sheriatit nga këto burime. Një sjellje e tillë quhet taklid ndaj një juristi apo imami. Kështu që si mund të thuhet se taklidi është i barabartë me shirkun?

Imami apo juristi i kualifikuar, i cili ia ka dedikuar jetën *ixhtihad*-it, ka përmbledhur rregullat e Sheriatit në përputhje me interpretimet e tij respektive të burimeve të Sheriatit në një formë pothuajse të kodifikuar. Përmbledhja e rregullave të Sheriatit në përputhje me interpretimet e një juristi të caktuar quhet “medhhebi” ose “shkolla juridike” e atij juristi.

Kështu që shkolla e një imami nuk është diçka paralele me Sheriatin apo diçka e huaj për të. Në fakt, ajo është një interpretim i specifik Sheriatit dhe një përmbledhje e renditur e rregullave kryesore shariatike të nxjerra nga Kurani dhe Suneti nga një jurist i besueshëm, për t’i ardhur në ndihmë ndjekësve të Sheriatit. Kështu që ai i cili ndjek një medhheb të caktuar, është duke ndjekur Kuranin dhe Sunetin sipas interpretimit të një juristi të besueshëm, të cilin ai ose ajo e sheh si më të besueshmin dhe më të diturin në çështjet e Sheriatit.

Për sa i përket dallimeve ndërmjet shkollave juridike, ato kanë lindur si pasojë e interpretimeve të ndryshme të mundshme të rregullave të përmendura apo të nxjerra nga Kurani dhe Suneti. Në mënyrë që ta kuptojmë këtë pikë qartësisht, është e rëndësishme të dimë se rregullat e përmendura në Kuran dhe Sunet ndahen në dy kategori të ndryshme.

Lloji i parë i rregullave janë ato të cilat janë përmendur në burimet e shenjta me fjalë kaq të qarta sa që nuk mund të kenë vetëm se një interpretim. Pra, ato nuk mund të marrin më shumë se një interpretim. Në këtë kategori futet namazi, zekati, agjërimi, haxhi, ndalesa e mishit të dërrit dhe e kurvërisë. Në lidhje me këto tema, ndërmjet dijetarëve myslimanë nuk janë shfaqur asnjëherë mendime të ndryshme. Të gjitha shkollat juridike tërësisht dakord në interpretimin e tyre, kështu që nuk ka vend në to për

ixhtihad apo taklid. Gjithashtu, duke qenë se çdokush mund t'i kuptojë këto çështje nga Kurani dhe Suneti, nuk është e nevojshme që të konsultohet ndonjë imam apo jurist në lidhje me to.

Nga ana tjetër, gjenden disa rregulla të Sheriatit, që nxirren nga Kurani dhe Suneti, ku mund të shfaqet një nga mundësitë në vijim.

[1] Fjalët e përdorura në burimet e shenjta mund të lejojnë më shumë se një interpretim. Për shembull, gjatë përmendjes së periudhës së pritjes [idda] të një gruaje të divorcuar, Kurani ka përdorur shprehjen e mëposhtme: “Gratë e ndara duhet të presin tri cikle”. (Kuran 2:228)

Në gjuhën arabe për cikle është përdorur fjala “kuru”. Kjo fjalë e përdorur në këtë ajet, ka dy kuptime. Ajo nënkupton si një “periodë e menstruacioneve” ashtu edhe një “periudhë e pastërtisë” [d.m.th. tuhr]. Të dyja këto kuptime janë të mundshme, në lidhje me ajetin dhe përmbajnë rrjedhoja ligjore të ndryshme.

Pyetja e cila e bën të domosdoshme ushtrimin akademik të juristit, është kjo: “Cili prej dy kuptimeve është synuar në këtë ajet? Gjatë përgjigjes së kësaj pyetjeje, opinionet juridike mund të dallojnë nga njëri-tjetri, siç edhe ka ndodhur në realitet. Imam Shafiu e ka interpretuar fjalën ‘kuru’ si “periudhë e pastërtisë”, ndërsa Imam Ebu Hanifja e ka interpretuar atë si “periudha e menstruacionit”. Të dy ata kanë një numër arsyesh për të mbështetur opinionet e tyre dhe asnjë prej dy mendimeve të lartpërmendura nuk mund të mohohet plotësisht. Ky shembull nxjerr në pah një prej shkaqeve të dallimeve në mendime midis shkollave të ndryshme të jurisprudencës islame.

[2] Ndonjëherë, midis dy haditheve të Profetit (a.s.) shfaqen mospajtime, kështu që një juristi i duhet t'i harmonizojë ato, ose të parapëlqejë njërin ndaj tjetrit. Edhe në këtë rast, këndvështrimet e juristëve mund të jenë të ndryshme nga njëri-tjetri. Për shembull, ekzistojnë dy grupe hadithesh, që gjenden në koleksionet e hadithit, të cilat rrëfejnë sjellje të ndryshme të Profetit (a.s.) gjatë rënies në ruku. Grupi i parë i haditheve përmend, se Profeti (a.s.) e kishte zakon të ngrinte duart [të bënte tekbir] para se të binte në ruku, ndërsa grupi i dytë përmend se ai i ngrinte duart e tij vetëm në fillim të namazit [në tekbinin fillestar]. Juristët myslimanë, ndonëse kanë pranuar se të dyja metodat janë të vlefshme, gjithsesi kanë shprehur këndvështrime të ndryshme në lidhje me pyetjen se “cila prej tyre është më e preferuara?”. Situata të tilla shkaktojnë dallime në mendime midis shkollave të ndryshme juridike.

[3] Gjenden shumë çështje që nuk përmenden drejtpërdrejt në Kuran dhe Sunet. Zgjidhja e këtyre çështjeve kërkohet qoftë përmes përdorimit të analogjisë ose përmes shembujve që gjenden në burimet e shenjta dhe të cilat kanë një lidhje indirekte me subjektin. Sërish, në raste të tilla juristët mund të kenë qasje të ndryshme rreth nxjerrjes së zgjidhjes së kërkuar nga Kurani dhe Suneti.

Këto janë shkaqet bazike të dallimeve në mendim midis shkollave të ndryshme juridike islame. Këto dallime nuk janë në asnjë mënyrë një e metë e Sheriatit, përkundrazi ato janë një burim fleksibiliteti, që përbën një fushë të gjerë të kërkimeve akademike të udhëhequra nga parimet e Sheriatit dhe të vendosura përmes Kuranit dhe Sunetit për të gjitha kohërat.

Nga një jurist mysliman, që zotëron të gjitha kualifikimet për të bërë ixhtihad, pritet që të bëjë çmos, për të nxjerrë kuptimin real të Kuranit dhe Sunetit. Nëse ai e bën këtë brenda të gjitha kapaciteteve të tij dhe me sinqeritet, ai do të shpërblehet për përmbushjen e kësaj detyre dhe askush nuk mund ta akuzojë atë për braktisje të Sheriatit, madje edhe në rastin kur mendimi i tij mund të duket më i dobët se ai i të tjerëve. Kjo është një rrethanë natyrore dhe logjike, e cila gjendet në çdo sistem ligjor.

Ligjet e vendosura në çdo strukturë ligjore nuk mbulojnë çdo detaj të hollësishëm dhe çdo situatë të mundshme. Gjithashtu, këto ligje shpesh janë të hapura ndaj më shumë se një interpretimi dhe ndaj gjykatave ligjore të ndryshme, të cilat gjatë përpjekjes për t'i kuptuar ato, shpesh kanë mendime të ndryshme rreth kuptimit të tyre. Një gjykatë mund ta kuptojë një ligj në një mënyrë të caktuar, ndërsa një tjetër mund ta kuptojë atë në një mënyrë krejt të ndryshme. Kështu që askush nuk mund të thotë se juristët kanë treguar mungesë respekti ndaj ligjeve të Islamit, duke arritur në mendime të ndryshme. Meqenëse çdo gjykatë ligjore synon të aplikojë ligjin me sa ka mundësi, detyra e saj ndaj Ligjvënësit (Allahut xh.sh.) është e shlyer dhe juristët duhen shpërblyer për këtë.

Për shembull, nëse një nga gjykatat e përmendura më lart, është një gjykatë e lartë, atëherë të gjitha gjykatat e ulëta dhe njerëzit, që jetojnë nën autoritetin e saj, janë të detyruara të ndjekin vendimet e marra nga gjykata e lartë, madje edhe nëse mendimi i tyre personal mund të jetë i ndryshëm nga ai i gjykatës së lartë. Në një rast të tillë, nëse gjykatat e ulëta ndjekin vendimin e gjykatës së lartë, askush nuk mund të pohojë se ato nuk janë duke ndjekur ligjin apo se po e konsiderojnë gjykatën e lartë si ligjvënëse. Kjo ndodh për arsye se në të vërtetë, në rastin tonë, gjykatat e ulëta kanë ndjekur vendimin e gjykatës së lartë, si një interpretuese e besueshme e ligjit dhe jo si ligjvënëse.

Në të njëjtën mënyrë, medhhebet e juristëve myslimanë nuk sigurojnë asgjë më shumë sesa një interpretim të vlefshëm të Sheriatit. Një jurist i kualifikuar mund të mos jetë në një mendje me një tjetër koleg, por ai nuk mund të akuzohet se është duke neglizhuar ligjet e Sheriatit dhe as ndjekësit e një shkollë të caktuar ligjore nuk mund të akuzohen nga askush se janë duke kryer idhujtari. Arsyeja për këtë është se këta myslimanë janë duke ndjekur një shkollë juridike si një interpretuese të besueshme të Sheriatit.

Pyetja tjetër e cila mund të bëhet është: Si duhet të sillen një individ në lidhje me ekzistencën e shumë shkollave juridike dhe cilën prej tyre duhet të ndjekë? Përgjigja ndaj kësaj pyetjeje është shumë e thjeshtë. Të gjitha këto shkolla juridike (medhhebe) kanë qenë të sinqerta në përpjekjet e tyre për të deduktuar kuptimin e vërtetë të Sheriatit, kështu që ato janë të gjitha të vlefshme. E mira është, që një individ të ndjekë një nga shkollat e imamëve të mirënjohur, për të cilin ai është i bindur se ka qenë më i dituri dhe më i devotshmi prej të tjerëve. Ndonëse juristët myslimanë, të cilët kanë ushtruar ixhtihadin kanë qenë të shumtë në numër, përsëri shkollat e katër imamëve (Ebu Hanife, Malik, Shafii dhe Ibn Hanbel) janë konsideruar si më gjithëpërfshirëse, më të organizuarat dhe më të ruajturat deri në ditët tona. Umeti mysliman në tërësi i ka konsideruar këta katër imamë si interpretuesit më të besueshëm të Sheriatit.

Pjesa tjetër e shkollave juridike [medhhebeve] ose nuk janë mjaftueshëm gjithëpërfshirëse, në kuptimin që ato nuk përmbajnë të gjitha aspektet e Sheriatit, ose nuk janë ruajtur në një formë të besueshme. Për këtë arsye, shumica e umetit mysliman i përket një prej këtyre katër shkollave juridike. Nëse një person pranon një nga shkollat juridike islame si interpretim të Sheriatit, atëherë obligimi i tij për të ndjekur Sheriatin konsiderohet i përmbushur.

Kjo është panorama e qartë e konceptit të taklidit për sa i përket shkollave juridike. Shpresoj që ky shpjegim të jetë i mjaftueshëm për të treguar se taklidi nuk ka të bëjë me shirkun (t'i veshësh të

barabartë Allahut), por në fakt është një mënyrë e thjeshtë dhe e lehtë për të ndjekur Sheriatin.

Të ndjekësh një imam në çdo çështje juridike

Pyetje

Përgjithësisht myslimanët suni besojnë se çdonjëra prej katër shkollave juridike (hanefite, malikite, shafiite dhe hanbelite) – duke marrë të mirëqenë që të gjitha ato janë interpretime të mundshme të Sheriatit – janë të sakta dhe se asnjëra prej tyre nuk mund të konsiderohet si në kundërshtim me Sheriatin. Në të njëjtën kohë, ne shohim se ndjekësit e shkollës hanefite nuk largohen nga këndvështrimi hanefi dhe nuk përvetësojnë këndvështrimin shafii apo maliki në çështjet juridike. Mbi të gjitha, ata e konsiderojnë si të ndaluar të ndjekësh këndvështrimet e një tjetër juristi në një çështje të veçantë juridike. Si mund të përputhet kjo qasje me besimin se të katër shkollat juridike konsiderohen të sakta. Në pamje të parë duket se, nëse të katër shkollat juridike janë të sakta, atëherë nuk ka asgjë të keqe nëse hanefijtë ndjekin shafiijtë, malikijtë apo hanbelijtë në disa çështje specifike juridike.

Përktheu: Rezart Beka

Përgjigja e myftiut Taki Uthmani

Është e vërtetë se të katër shkollat juridike janë bazuar mbi të vërtetën dhe se ndjekja e çdonjërës prej tyre është e lejuar, në mënyrë që të ndiqet Sheriati. Megjithatë, një person që nuk është specialist, të cilit i mungon aftësia për të krahasuar argumentet e çdo shkolle juridike, nuk mund të kapë dhe të përziejë këndvështrime të ndryshme, për të përmbushur dëshirat e tij personale. Arsyeja pas një qëndrimi të tillë është e dyfishtë. Allahu (xh.sh.) ka urdhëruar prerazi në një numër të ndryshëm ajetesh kuranore ndjekjen e udhëzimit të Sheriatit dhe ka ndaluar rreptësisht, që një njeri të ndjekë epshet e tij karshi rregullave të Sheriatit. Një jurist mysliman, gjatë interpretimit të burimeve të Sheriatit, nuk përpiqet asnjëherë të përmbushë dëshirat e tij personale. Dijetarët myslimanë përpiqen të bëjnë çfarë është e mundur, që të zbulojnë frymën e Sheriatit dhe t'i mbështesin opinionet e tyre mbi forcën e provave dhe jo thjesht të kërkojnë atë që u vjen më shumë për shtat. Ata nuk zgjedhin një interpretim të caktuar thjesht mbi faktin se ai i shkon për shtat tekave të tyre; ata e zgjedhin atë mbi bazën e fuqisë që ai përmban. Tani, nëse dikujt i cili nuk e ka studiuar ligjin islam, do t'i lejohej të zgjidhte cilindo mendim juridik, pa konsultuar argumentet përkatëse që qëndrojnë në bazë të mendimit në fjalë, atëherë ai do të konsiderohej i lirë të përzgjidhte vetëm ato këndvështrime të cilat duket se përmbushin më mirë kërkesat e tij. Një qëndrim i tillë do ta dërgonte atë në ndjekjen e dëshirave të tij dhe jo të udhëzimit – një praktikë kjo e cila është krejtësisht e dënuar në Kuran.

Për shembull, Imam Ebu Hanifja është i mendimit se gjakosja nga çdo pjesë e trupit e prish abdesin, ndërsa Imam Shafiu beson se gjakosja nuk e prish atë. Po ashtu, Imam Shafiu është i mendimit se prekja e një gruaje nga një burrë e prish abdesin e këtij të fundit dhe ai është i obliguar të rimarrë abdes para se të falet, ndërsa Imam Ebu Hanifja këmbëngul se prekja e një gruaje nga ana e një burri

nuk e prish abdesin.

Si mund të lejohet praktika e marrjes dhe përzierjes së mendimeve të medhhebeve? Një njeri i thjeshtë mund të zgjedhë të ndjek hanefijtë në çështjen e prekjes së gruas dhe shafiijtë në çështjen e gjakosjes. Rrjedhimisht, nëse ai ka prekur një grua dhe në të njëjtën kohë ka pasur edhe një gjakderdhje trupore, ai do ta konsiderojë abdesin e tij të paprishur. Ai do ta konsiderojë abesin e tij të paprishur, ndonëse sipas medhhebit hanefi dhe shafii abdesi i tij është i parregullt.

Ngjashëm, sipas medhhebit shafii, një udhëtar mund të bashkojë së bashku namazin e drekës dhe të ikindisë. Gjithsesi, në të njëjtën kohë, nëse ai ka ndërmend të qëndrojë në një qytet më shumë se katër ditë, sipas medhhebit shafii, ai nuk konsiderohet më si një udhëtar. Kështu që, ai nuk mund të përdorë lehtësimin e shkurtimit të namazit apo të bashkimit të tyre. Nga ana tjetër, periudha e udhëtimit, sipas medhhebit hanefi është pesëmbëdhjetë ditë dhe një person mund të vazhdojë t'i shkurtojë namazet e tij për sa kohë ai nuk ka vendosur të qëndrojë në një qytet për pesëmbëdhjetë ditë apo më shumë. Një person, i cili ka shkuar në një qytet për të qëndruar pesë ditë, sipas medhhebit shafii dhe hanefi, nuk mund t'i bashkojë namazet e tij. Kjo sepse duke vendosur të qëndrojë pesë ditë në një qytet, ai nuk mund të përdorë lehtësimin e shkurtimit të namazeve sipas medhhebit shafii dhe sepse bashkimi i namazeve është i ndaluar sipas medhhebit hanefi. Megjithatë, metoda e përzgjedhjes dhe përzierjes së mendimeve nga njerëzit e thjeshtë, mund t'i dërgojë ata në përvetësimin e mendimit shafii në lidhje me bashkimin e namazeve dhe në përvetësimin e mendimit hanefi në lidhje me kohëzgjatjen e të qenit udhëtar. (Në këtë rast, individi do të vazhdonte të bashkonte namazet deri në ditën e pesëmbëdhjetë, fakt ky që nuk përkrahet as nga medhhebi shafii dhe as nga ai hanefi. Shën. i përk.)

Nga shembujt e lartpërmendur kuptojmë qartë se përzgjedhja e këndvështrimeve të ndryshme në raste të ndryshme nuk është e bazuar mbi forcën e argumentit, por mbi lehtësimin që ato ofrojnë. Një praktikë e tillë është e barazvlefshme me ndjekjen e dëshirave personale, gjë e cila është krejtësisht e ndaluar nga Kurani i Shenjtë. Nëse një qëndrim i tillë do të lejohej, ai do ta bënte Sheriatin një lodër në duart e të paditurve dhe asnjë rregull i Sheriatit nuk do të qëndronte i paprekur nga shtrembërimi. Kjo është arsyeja përse metodat e përzgjedhjes dhe përzierjes së mendimeve të medhhebeve janë ndaluar nga të gjithë dijetarët e mirënjohur të Sheriatit. Imam Ibn Tejmija, muhadithi dhe juristi i njohur, në një nga fetvatë e tij ka thënë:

“Disa njerëz një herë ndjekin një imam që është i mendimit se martesë është e pavlefshme dhe një herë tjetër një imam që mendon se ajo është e vlefshme. Ata veprojnë kështu, vetëm për t'u shërbyer qëllimeve të tyre individuale dhe për të përmbushur dëshirat e tyre. Një praktikë e tillë është e palejueshme sipas konsensusit të të gjithë imamëve.” (Fetaua Ibn Tejmije 2:285-286)

Kjo është arsyeja kryesore pas rregullit të përvetësuar nga juristët e mëvonshëm, të cilët e bënë të domosdoshme për një njeri të thjeshtë, ndjekjen e një shkolle të veçantë juridike në çdo detaj të saj. Nëse dikush preferon medhhebin e Ebu Hanifes, atëherë ai duhet të përqafojë atë në çdo çështje. Gjithsesi, nëse dikush preferon një medhheb tjetër, ai duhet ta ndjekë atë në plotësinë e tij. Një individ nuk duhet të përzgjedhë dhe përziejë midis këndvështrimeve të ndryshme të shkollave juridike për interesat e tij personale.

Dobia e vlefshmërisë së medhhebeve, sipas juristëve, qëndron në faktin se një njeri mund të zgjedhë për të ndjekur secilin prej tyre. Por, pasi ta ketë zgjedhur një shkollë juridike, atëherë ai nuk duhet të ndjekë asnjë medhheb tjetër në asnjë çështje, qoftë për arsye lehtësimi apo për të përmbushur dëshirat personale. Të dyja këto arsye janë të bazuara mbi dëshirën personale dhe jo mbi saktësinë e argumentit. Kështu që rregulli i “besnikërisë ndaj një shkolle të veçantë juridike” është një masë parandaluese, i përvetësuar nga juristët myslimanë për të penguar anarkinë në çështjet e Sheriatit.

Gjithsesi, kjo masë është parashikuar për të gjithë ata të cilët nuk mund të kryejnë ixhtihad ose nuk mund të vlerësojnë argumentet e paraqitura nga medhhebet në favor të këndvështrimeve të tyre. Për njerëz të tillë, qasja më e mirë është ajo e ndjekjes së një shkolle të veçantë juridike si një interpretim i besueshëm i Sheriatit.

Sidoqoftë, ata të cilët janë të pajisur me kualifikimet e nevojshme të ixhtihadit nuk duhet të ndjekin një medhheb. Ata mund t'i nxjerrin rregullat e Sheriatit drejtpërdrejt nga burimet origjinale. Ngjashëm me këtë, ata të cilët nuk janë plotësisht të kualifikuar për kryerjen e ixhtihadit, por janë aq të ditur në disiplinat islame, sa janë të aftë të vlerësojnë këndvështrimet e ndryshme juridike mbi baza krejtësisht akademike (d.m.th. duke mos qenë të motivuar nga dëshira personale), janë të lejuar të ndjekin një shkollë të caktuar në vend të një tjetre për tema specifike. Ekzistojnë shumë juristë hanefij të cilët, pavarësisht besnikërisë së tyre ndaj Ebu Hanifes, në disa raste të caktuara kanë përvetësuar këndvështrimin e disa juristëve të tjerë. Sidoqoftë, kjo nuk do të thotë, se ata nuk konsiderohen hanefij.

Ky largim i pjesshëm nga këndvështrimi i Ebu Hanifes mund të bëhet mbi bazat e mëposhtme: ndonjëherë juristët, pas një studimi të sinqertë dhe gjithëpërfshirës të burimeve relevante, arrijnë në përfundimin se këndvështrimi i një tjetër imami është më i saktë. Gjithashtu, juristët mund të zbulojnë se këndvështrimi i Ebu Hanifes, ndonëse i bazuar mbi analogji, nuk përputhet me një hadith autentik, gjë e cila vjen si pasojë e faktit se hadithi në fjalë mund të mos i jetë përçuar Ebu Hanifes. Përndryshe ai, me shumë mundësi, do të kishte mbajtur një qëndrim që është në përputhje me hadithin në fjalë.

Një tjetër rast i cili mund të bëhet shkak që juristët të përvetësojnë një tjetër këndvështrim nga ai i imamit të tyre, ndodh atëherë kur ata ndjejnë se një veprim i tillë është i domosdoshëm për të mirën e përgjithshme të umetit. Në këtë rast juristët do të ndjekin mendimin e një tjetër imami, jo për të ndjekur dëshirat e tyre personale, por për të plotësuar nevojat kolektive të umetit, në përputhje me situatat e ndryshme që mbizotërojnë në kohën e tyre.

Shembujt e lartpërmendur janë të mjaftueshëm për të treguar se ndjekësit e një shkolle të veçantë juridike nuk i marrin shkollat e tyre si zëvendësuese të Sheriatit apo si version i vetëm, duke përjashtuar çdo medhheb tjerë. Ndjekësit e një medhhebi nuk i atribuojnë asnjë medhhebi një vend më të lartë se ai që meriton brenda strukturës së Sheriatit.

Para se ta përmbyllim këtë çështje, do të dëshiroja të qartësoja edhe një pikë tjetër, e cila është mëse e rëndësishme në këtë kontekst. Disa njerëz të cilët nuk kanë dije sistematike të disiplinave islame, shpesh mashtrohen nga dija e tyre sipërfaqësore dhe e bazuar mbi studime vetjake (në shumë raste këto studime bazohen vetëm mbi përkthimin e Kuranit dhe të haditheve). Duke ndjekur këtë lloj studimi sipërfaqësor, ata pretendojnë se janë mjeshtra të diturive islame dhe fillojnë të kritikojnë juristët e mëparshëm myslimanë. Ky qëndrim bazohet mbi injorancë dhe është i pajustificueshëm.

Nxjerrja e rregullave juridike nga Kurani i shenjtë dhe tradita profetike është një proces shumë i përpiktë, i cili nuk mund të kryhet mbi bazën e studimeve sipërfaqësore. Gjatë studimit të një subjekti të veçantë juridik, një studiues duhet të përmbledhë të gjithë materialin në lidhje me temën nga Kurani

dhe tradita profetike, që gjendet në kapituj dhe libra të ndryshëm, dhe duhet të ndërmarrë një studim të kombinuar të materialit të shpërndarë. Për të arritur në një përfundim të saktë, është e domosdoshme të analizohet vërtetësia e haditheve që lidhen me temën nën dritën e parimeve të mirënjohura të shkencës së hadithit [usul el-hadith]. Është e nevojshme të studiohet sfondi historik i ajeteve apo haditheve që lidhen me temën e marrë në shqyrtim. Thënë shkurt, para se të jepet një përgjigje në lidhje me një temë të caktuar juridike, është e nevojshme që fillimisht të zgjidhet një numër i caktuar çështjesh të ndërlikuara, që lidhen me temën e shqyrtuar. I gjithë ky ushtrim akademik kërkon një dije shumë të madhe dhe të gjerë, e cila gjendet rrallë tek dijetarët e sotëm, të cilët janë specializuar në çështjen në fjalë, të mos flasim pastaj për njerëzit e thjeshtë, të cilët nuk kanë akses të drejtpërdrejtë në burimet origjinale të Sheriatit.

Përfundimi i diskutimit të lartpërmendur është se duke qenë se të katër shkollat juridike islame janë të mbështetura mbi themele të forta, është e lejuar për një dijetar kompetent, që të përvetësojë këndvështrimin e një tjetër shkolle juridike, gjithnjë nëse ai ka dijen dhe aftësinë e duhur për të kuptuar meritat e secilës shkolle juridike mbi baza të shëndosha të kërkimit akademik dhe pa u motivuar nga dëshira personale. Ata, të cilët nuk i përmbushin këto kushte, nuk duhet të guxojnë të përfshihen në një sipërmarrje të tillë, sepse kjo do të shkaktonte anarki në çështjet e Sheriatit.

Date Created

22/08/2015

Author

erasmusi